

Verlag winterbijeekomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep 16 maart 2019, Zanderij Crailo

Aanwezig: Kees den Boer, Ina Bultstra, Peter Coesel, Ellie Fluitsma, Alfred van Geest, Ton Joosten, Frans Kouwets, Wil Leurs, Koos Meesters, Henk van der Meulen, Ben de Nijs, Cees van Roozendaal, Eveline Stegeman, Bart van Tooren, André Vanhoof, Klaas van der Veen en Marien van Westen.

Afgezegd: Marjolein Hoyer en Maarten Mandos

Algemeen

Peter verwelkomt de aanwezigen, in het bijzonder Kees den Boer die, ondanks zijn slepende ziekte, toch weer kans heeft gezien erbij te zijn. Ook de komst van André Vanhoof, als vertegenwoordiger van onze Belgische collega's, is weer verheugend.

De zomereexcursie 2018 naar het Heerenven en omgeving was wederom geslaagd. Weliswaar werden maar weinig bijzondere soorten gevonden, maar de diversiteit aan sieralgen was bevredigend en landschappelijk was het bezoek zeer de moeite waard.

Plannen voor de excursie 2019: Vorig jaar werd gememoreerd dat 2019 voor onze werkgroep weer een lustrumjaar is. Er gingen toen stemmen op om daartoe, net als bij de afgelopen lustra, een excursie te organiseren naar een buitenlands oord waar bijzondere soorten zijn te verwachten die in Nederland zijn uitgestorven, zoals het Britse Lake District of het Ierse Connemara. Enig brainstormen binnen de nu aanwezige ledengroep levert helaas geen kandidaat op die een en ander wil organiseren, dus het wordt weer een Nederlandse bestemming. Recentelijk zijn spectaculaire soorten (*Micrasterias pinnatifida*, *Micrasterias apiculata* en *Cosmarium tessellatum*) gemeld uit de Kiersche Wijde, in noordwest Overijssel. Hoewel dit terrein ook in 2007 al werd bezocht lijkt het, mede gezien het inmiddels nogal gewijzigde deelnemersbestand, toch weer een aantrekkelijk excusiedoel. Peter stelt voor om, gelet op de toenemend drogere zomers, de excursie vroeger in het seizoen te houden, bijvoorbeeld eind mei. Sommigen lijkt echter de nazomer een betere optie en bijgevolg wordt nu gemikt op zaterdag 14 september. De gebruikelijke, daarop aansluitende microsco-piseerdag bij de Waterdienst wordt vastgesteld op woensdag 18 september. Omdat Frans dan niet meer bij de Waterdienst werkzaam is (hij stopt daar per 1 augustus aanstaande), zal Wil actie ondernemen om voor die dag een geschikte ruimte te gereserveerd te krijgen.

Bart attendeert op een geplande duizendsoorten-dag in het Naardermeer op zaterdag 8 juni en beoogt daartoe met een aantal geïnteresseerden een sieralgeninventarisatie uit te voeren. Hij zal tijdig een e-mail doen uitgaan om belangstellenden op te roepen.

Activiteiten van leden

Ellie meldt het druk gehad te hebben met allerlei KNNV-activiteiten, waardoor de sieralgen erbij zijn ingeschoten. Hopelijk gaat dat komend seizoen beter lukken.

Alfred laat vanuit Nederland foto's zien van *Euastrum trigibberum*, een taxon dat in Ruzicka's flora tot *Eu. denticulatum* wordt gerekend. Voorts o.a. enkele foto's van een soort die wellicht tot het problematische genus *Nucleotaenium* (morfologisch een combinatie van *Cylindrocystis* en *Netrium*) moet worden gerekend. Vanuit België (Fagne de Malchamps, bij Spa): *Euastrum cuneatum*,

**Verslag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep
16 maart 2019, Zanderij Crailo**

Eu. montanum en *Staurodesmus glaber* var. *hirundinella*. Vanuit Oostenrijk (kalkrijk beekje nabij Innsbruck) een serie fraaie macro- en microfoto's van *Oocardium stratum*. Peter suggereert Alfred hierover een artikeltje te schrijven voor de Desmidiologische Mededelingen.

Bart memoreert het verschijnen van de door Marien en hem opgezette nieuwsbrief 'Desmidiologische Mededelingen'. De frequentie van verschijnen zal erg afhangen van de hoeveelheid ingebrachte artikelen, maar gestreefd wordt naar een minimum van twee keer per jaar. Vanwege de vondst van enkele problematische *Cosmarium*-soorten in Meyendel, bij een bemonstering vorig jaar, overweegt Bart daar dit jaar opnieuw heen te gaan. Wil deelt mee al een vergunning voor dit gebied te hebben met als datum 18 april (= Witte donderdag). Eventueel zou Bart dan ook meekunnen. Bart zal mailtje sturen opdat andere geïnteresseerden zich kunnen melden.

André heeft in het Buitengoor veel conjugerende soorten gevonden en weten te fotograferen in diverse rijpingsstadia van de zygosporen. Hierbij blijkt dat de aanwezigheid en vorm van eventuele ornamentatie tijdens het rijpen sterk kan veranderen. Soorten met uiteindelijk (meervoudig) gestekelde sporen plegen te beginnen met knobbels of geheel gladwandig. Als voorbeelden o.a.: *Staurodesmus dejectus*, *Std. dickiei* en *Staurastrum dispar*. Ook zygosporen van o.a. *Gonatozygon kinahanii*, *Cosmarium calculus* en *Closterium leibleinii* var. *boergesenii* passeren de revue. Peter merkt op dat ook deze zygosporenwaarnemingen een interessant artikel voor de nieuwsbrief zouden kunnen opleveren.

Ina heeft geen eigen waarnemingen te melden, maar blijft geïnteresseerd in de activiteiten van de werkgroep.

Eveline heeft een uitvoerige studie gedaan naar de sieralgenflora in en rondom het Hondenvan bij Tubbergen. Het betreft een zure, oligotrofe pingoruïne met aanliggende, meer minerotrofe slenken en rietvelden. Vanuit het eigenlijke ven toont zij foto's van o.a. *Staurastrum furcatum*, *St. diacanthum*, *Cosmarium sphagnicola*, *C. amoenum*, *C. sphaeroideum* en *Closterium joostenii*. Vanuit een droogvallend plasje o.a. *Actinotaenium silvae-nigrae*. Vanuit een door keileem gebufferde slenk o.a. *Staurastrum simonyi*, *St. echinatum*, *St. borgeanum*, *Haplotaenium indentatum* en *Cosmarium pygmaeum*. Vanuit een regenplas: *Xanthidium tenuissimum*! Tenslotte maakt zij melding van een op *Cosmarium pseudopyramidatum* gelijkende soort met zeer zwak gegolfde zijden die door Frans als een nieuwe soort wordt beschouwd, met als voorlopige naam '*Cosmarium subanceps*'. Zij wil het komend seizoen het onderzoek voortzetten en daarbij ook het aanliggende rietveld betrekken.

Henk is m.b.t. de sieralgen niet meer actief bezig, maar nog wel steeds belangstellend.

Peter is vanwege teruglopend zicht ook niet meer actief met monstren en microscopiseren. Wel heeft hij het druk met het reviewen van buitenlandse artikelen. Ook werkt hij als co-auteur mee aan artikelen van werkgroepleden (afgelopen jaar met Alfred over sieralgsoorten in en bij Amsterdam; met Marien over sieralgsoorten in Drenthe). Momenteel is hij betrokken bij een paleostudie naar sieralg-assemblages in een sedimentboring (omvattend het gehele Holoceen) vanuit een Canadees meer.

Ook werkt hij met Koos gestaag verder aan een herdruk van de Lowlandsflora. Zij zijn gevorderd tot en met *Micrasterias* en nu bezig met *Xanthidium*.

**Verlag winterbijeenkomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep
16 maart 2019, Zanderij Crailo**

Het genus *Cosmarium* zal pas aan het eind aan de beurt komen vanwege de verwachting dat daar de komende tijd nog veel soorten aan zullen worden toegevoegd. Overigens is het te hopen dat publikatie van deze herdruk geen moeilijkheden zal ondervinden. Paul Kemmeren, als KNNV-uitgever, had bericht in een dergelijke update geïnteresseerd te zijn, maar is recentelijk overgegaan naar uitgeverij Bornmeer/Noordhoek. Contact met zijn (tijdelijke?) opvolger, Jack Folkers, heeft ondanks onze pogingen daartoe nog niet plaatsgevonden.

Peter maakt zich tenslotte zorgen over het steeds verder teruglopende desmidiaceeën-onderzoek bij academische instellingen. Traditioneel beschrijvend onderzoek is daar al langere tijd uit de mode, maar tot enkele jaren geleden werd er veel moleculair fylogenetisch onderzoek gedaan, o.a. door de algologische onderzoeksgroep in Praag en door Michael Melkonian en Gontcharov in Keulen. Daar lijkt echter inmiddels een eind aan te zijn gekomen. Alleen vanuit Brazilië komen momenteel nog de nodige (beschrijvend-taxonomische) artikelen los, maar de kwaliteit daarvan is doorgaans helaas inferieur.

Koos is afgelopen zomer met de moeraswerkgroep van de KNNV naar de buiten-Hebriden geweest en heeft daar volop sieralgen bemonsterd in allerlei Lochs en verbindende kanaaltjes. Het leverde in totaal zo'n 300 soorten op (met variëteiten mee ca 370). Onder de getoonde foto's o.a.: *Cosmarium subundulatum*, *C. ocellatum notatum*, *C. notatum*, *C. dybowskii*, *C. lapponicum*, *C. raeticum*, *C. ralfsii montanum*, *C. orthosticum*, *C. tyrolicum*, *Euastrum turneri*, *Staurastrum pachyrhyncum*, *St. sexangulare*, *St. uhtuense*, *St. subnudibranchiatum*, *St. neglectum*, *St. sibiricum*, *St. groenbladii*, *Staurodesmus hebridarus*, *Std. validus subincus*, *Spondylosium luetkemuelleri* en *Desmidium pseudostreptonema*.

Vanuit Nederland toont hij voorts *Staurastrum hibernicum* (uit het Gijzenveen), *Closterium pusillum* var. *majus* (153 x 25 µm) en enkele dubieuze taxa uit Terschelling.

Klaas deelt mee dat hij pas sinds vorig jaar bezig is met sieralgen. Hij heeft veel leuke soorten gevonden in de Kiersche Wijde en wil daar foto's van laten zien, maar helaas blijkt zijn usb-stick ter plekke niet leesbaar. Hopelijk volgend jaar beter!

Kees beleeft nog steeds veel plezier met het voorbereiden van nieuwe maandalgsoorten en hoopt daar nog lang mee door te kunnen gaan. Hij vindt het ook leuk om nieuwe afleveringen van 'Desmidiologische Mededelingen' in www.desmids.nl op te nemen.

Frans meldt in zijn nieuwe *Cosmarium*-flora onderscheid te zullen maken tussen nomenclatorische synoniemen (verschillende namen, gebaseerd op hetzelfde type) en taxonomische synoniemen (verschillende namen, gebaseerd op verschillende typen, maar als identieke taxa beschouwd). Hij heeft zich voorgenomen vanuit uiteenlopende gebieden in de Palaearctische regio zelf materiaal te bekijken. Momenteel onderzoekt hij een veertigtal monsters uit Groenland. Omdat er zijns inziens in de traditionele literatuur veel sprake is van verzamelsoorten wil hij die zoveel als mogelijk opsplitsen. Graag zou hij daartoe aan werkgroepleden willen vragen m.b.t. een aantal nader aan te wijzen soorten materiaal (monsters/foto's) vanuit verschillende locaties/milieus op te sturen. Concrete voorstellen volgen per mail.

Verlag winterbijeekomst Nederlandse Sieralgenwerkgroep 16 maart 2019, Zanderij Crailo

Als voorbeeld van zijn activiteiten laat hij foto's en tekeningen zien van een aantal slecht bekende en/of nieuw te beschrijven *Cosmarium*-soorten uit Nederland, te weten: *C. granatoides* uit het Kapenglop op Schiermonnikoog, *C. cf. skujae/pseudowembaerense* uit de Stelleplas, *C. angulosum* var. *concinnum* uit Meijendel, *C. quadratum* var. *minus* uit het Hondenven, *C. spec. 1* (cf *C. polygonatum*) uit Meijendel, *C. spec. 2* (cf *C. formosulum*) uit Meijendel, *C. spec. 3* (cf *C. pseudoformosulum*) uit de Wieden, *C. spec. 4* (cf *C. logiense*) uit de Teut, de Rode Beek en het Heerenven, en *C. spec. 5* (cf *C. anisochondrum?*) uit het Balloërveld.

Wil Leurs, mede namens **Ben de Nijs**, laat foto's zien van o.a. *Micrasterias apiculata*, *M. pinnatifida* en *Cosmarium alpestre* (nieuw voor Nederland!) uit de Kiersche Wijde, van *Closterium karnakense* uit Duin en Kruidberg, *Cosmarium basiornatum* uit heidevennen in Friesland, *C. cf. polygonatum* (met zeer grove hamerslag) uit de zeer eutrofe plas De Vleijen op Ameland en *Staurastrum subcruciatum/pseudopelagicum* uit een plas bij Joure.

Marien zet de vele activiteiten op sieralgebied uiteen die hij het afgelopen jaar heeft ondernomen (zie ook de inmiddels door hem rondgestuurde pdf terzake). De Drentse Sieralgenatlas wil hij per 2018 als afgesloten beschouwen (1605 monsters onderzocht). Van uit Drenthe toont hij foto's van *Closterium angustatum* var. *sculptum* (waaruit blijkt dat de sculptuur in omvang sterk kan variëren), *Cosmocladium constrictum*, *Hyalotheca mucosa* en *Mesotaenium minimum* (vanaf de oppervlakte van veenmos, ter DNA-analyse opgestuurd aan Sebastian Hess). In de straatgoot voor zijn huis vond hij, opmerkelijkwijs, *Cosmarium parvulum*, *C. holmiense* var. *integrum* en *Nucleotaenium spec.*! Vanuit de Kiersche Wijde: foto's van *Micrasterias apiculata*, *M. denticulata* var. *angulosa*, *M. pinnatifida*, *Cosmarium tessellatum* en *Netrium interruptum*. Voorts attendeert hij op een afwijkende vorm van *Euastrum binale* var. *gutwinskii*, gekenmerkt door een relatief smalle toplob, die mogelijk als een aparte soort kan worden beschouwd, alsmede op *Euastrum pseudotuddalense* die veel op *Eu. gayanum* kan gaan lijken (SEM-foto's).

Tenslotte introduceert hij een voor ons nieuwe methode voor taxonomische afgrenzing: de algometrie. Als voorbeelden daarvan *Closterium navicula* en *Closterium diana/calosporum* var. *maius* waarbij het in een diagram afzetten van cellengte tegen celbreedte meer of minder duidelijke clusters geeft te zien die wellicht aan al of niet beschreven taxa zijn te relateren.

Ton beklemtoont in dit verband dat dergelijke metingen alleen zinvol zijn aan rijke populaties.

Cees vertelt dat hij als bestuurslid van de KNNV-afdeling Assen via Marien bij de sieralgenwerkgroep terecht is gekomen en hoopt daar nauwer bij betrokken te zullen raken.

Peter sluit omstreeks 16 uur de bijeenkomst.